

ТМ	Г. XXXIV	Бр. 3	Стр. 1011-1015	Ниш	јул - септембар	2010.
----	----------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

UDK 640.442(497.11):81'373

Стручни рад
Примљено: 21. 3. 2010.

Драгољуб Б. Ђорђевић
Машински факултет
Ниш

КАФАНАЛОГИЈА: 99 ВЕЛИЧАНСТВЕНИХ НАЗИВА*

Резиме

Аутор, уз кратак увод и позивање на став Умберта Ека по коме није могуће направити свеобухватни преглед било чега, даје списак пажљиво одабраних 99 величанствених назива кафана у Србији који доказују, супротно мњењу елитиста, да је народни дух неуништив.

Кључне речи: кафаналогича, социологија кафане, имена кафана, народни дух, Србија

МОЛИТВА КРЧМИ•

Крчмо наша, код тебе смо као код куће!
Да се светли твоје пиво, нек приђе твој крчмар,
Да се врте чепови твојих бачви, како у подруму, тако и на шанку.
Дај нам насушни течни хлеб данас и благослови нашу жеђ –
као што и ми благосиљамо своје кригле.
Немој дозвољавати да погрешимо у мери. И спаси нас од жеђи.
Амин!

---

brkab@junis.ni.ac.rs

* Спремљено за пројекат *Култура мира, идентитети и међуетнички односи у Србији и на Балкану у процесу евроинтеграције* (149014Д), који се изводи на Филозофском факултету у Нишу, а финансира га Министарство науке и технолошког развоја РС, тј. у оквиру припремних радњи за ауторову студију *Казуј, крчмо, Деримо* и тематски зборник *Кафаналогича*

• Традиционалн бугарску молитву превела др Ценка Иванова, доценткиња за јужнословенске језике и социоллингвистику на државном Великотрнавском универзитету у Бугарској.

Списак прелепих назива крчми и чарди, биртија и механа, гостионица и кафана у селима, паланкама, варошима и градовима Србије: неке су се давно угасиле, друге живе до пре којег лета или деценије, треће још постоје, док ће четврте пословати и у будућности. Нису ли њихова имена доказ да је, супротно мњењу елитиста, народни дух неуништив.

Скупио сам на хиљаде имена угоститељских објеката у Србији. Одустао сам од исцрпног списка, слушајући савет Умберта Ека (Есо) „да је немогуће направити свеобухватни преглед – листа нема крај – те тако предлаже да се књига заврши речима 'и друго' (Вујичић, 2010:2)“. (Мића Вујичић, преко чијег есеја *Листа живота и смрти* [2010] смо сазнали за најновији Еков подухват, наводи неколицину писаца и неколико њихових листи: И. Андрић – попис заоставштине иза покојника; Д. Киш – списак лексикона, енциклопедија и студија; В. Шимборска – набрајање свакодневних радњи атентатора; А. Загајевски – скупљање свега оног што се налази у првом тому *Малог Ларуса*; П. Модижан – каталог личности са којима је одрастао у сумњивим околностима Париза; Ф. Давид – списак земаља око којих се крећу његови јунаци; С. В. Тешин – набрајање страхова који га напуштају; и Н. Јовановић – листа ујака.)

С друге стране, Еков млађи земљак Мауруцио Ферарис (Ferraris), филозоф у моди, увео је појам „Документалност“, тј. написао критику друштвеног ума како би нагласио важност коју регистрација имају у друштвеном свету пуном: новчаника, архива, мобилних телефона – места којима поверавамо регистрације наших друштвених чинова.

Правићу према потреби избор од „99“, „199“, и тако редом, „величанствених именована“ и тиме нећу усвојити Екову другу препоруку, тј. личну одлуку да никада не сачини било какву листу, премда је можда у праву: „Волимо листе јер не желимо да умремо.“ То значи да више прихватам Ферарисов увид.¹

1. Абисинац	10. Ведрик
2. Авионче	11. Велики басамаци
3. Апокалипса	12. Весели Роми
4. Бата Пежо	13. Гладна врана
5. Берза	14. Горела механа
6. Бермудски троугао	15. Дај-дам
7. Безец	16. Дарданели
8. Библиотека	17. Два вола
9. Бродолом	18. Девет мезета

¹ Неколицина колега – Б. Ђуровић, Д. Тодоровић, М. Јовановић, М. Тасић и В. Петровић – дала ми је свој предлог „99 величанствених“.

19. Дегустациони центар
20. Дунђерче
21. Ђурђеви вајати
22. ЕКГ
23. Екмеклук механа
24. Жал за младост
25. Зајац
26. Закасотина
27. Земљотрес
28. Зона сумрака
29. Излазак сунца
30. Јефтиноћа
31. Још ову ноћ
32. Кавез
33. Кажи виолета, кућо стара
34. Каљавац
35. Катакомба
36. Код Буљаша
37. Код буре
38. Код вола
39. Код дивљег човека
40. Код жабу
41. Код палидрвца
42. Код поцепаних гаћа
43. Код рђавог времена
44. Који глође кости (Csontrago)
45. Комарац чарда (Szunjog csarda)
46. Коњопој
47. Крвава кафана
48. Криво врпче
49. Курвин град
50. Ладовина
51. Љута гуја
52. Мало маче
53. Механа скаламерија
54. Миш бели срећу дели
55. Мрак
56. На крај света
57. Нова влада
58. Олук
59. Отров
60. Оцаклија
61. Падеж
62. Палестина
63. Пензионерски рај
64. Плава фрајла
65. Плевна
66. Подрумче
67. Последња шанса
68. Прикочи мајсторе
69. Пцето које лаје
70. Развод брака
71. Растура
72. Сељак
73. Сиви дом
74. Сидро
75. Сићи до реке
76. Славина
77. Соскина чесма
78. Стоп ћале магистрале
79. Суви ћерам
80. Три вашке
81. Три листа дувана
82. Три сисе
83. Три увијена дирека
84. Труманова кафана
85. Ћошка
86. Уђи бато
87. Уједињење
88. Ујче
89. Фишеклија
90. Хаос
91. Харемлук
92. Циганско срце
93. Црвца
94. Чалабрчак
95. Чварак
96. Четврти километар
97. Џамбас кафана
98. Џерима
99. Шоферска ноћ

***

Према запису Томислава Ристића, житеља Прокупља – пре Другог светског рата у њему је било 36 кафана, па је оно важило за место с највећим бројем крчми на свету у односу на величину и број становника – коме сам пре много година имао част да рецензирам и промовишем књигу *Камен за под главу* (1995), једна могућа класификација имена кафана изгледала би овако:

- европско-репрезентативна,
- локал-патриотска,
- филозофска,
- поетско-лирска, и
- називи по имену газди.

Тачно, то је само једна могућа класификација назива која до краја не обухвата наших „99 величанствених“;² али ћемо проширивање систематизације оставити за неку другу прилику.

Литература

- Адамовски, Јан 1997. „Езиковно-културен образ на крчмата в полските пословици.“ *Български фолклор* 23(1-2):66-77.
- Бочков, Пламен 1997. „Механата в епоса – мъжкото и женското присъствие.“ *Български фолклор* 23(1-2):58-65.
- Тирилов, Јован 1988. „Реч недеље: 'кафана'.“ *НИН* од 8. маја, стр. 89.
- Ђорђевић, Драгољуб Б. 2006. „Доњокомренски азбучник.“ *Градина* 42(14):216-217.
- _____. 1997. „Ни село ни град (приказ књиге Марјана Радаковића 'Доњи Комрен. Хроника села').“ *Теме* 20(1-2):189-191.
- _____. 2010. Песма о крчми Џерима, у *Од путање до аутостраде: споменица Јована Тирића*, стр. 149-164. Ниш: ЈУНИР, УБ „Никола Тесла“.
- Fox, Kate 2004. *Watching the English: The Hidden Rules of English Behaviour*. London: Hodder.
- Голубовић, Видоје 2007 *Механе и кафане старог Београда*. Београд: Службени лист.
- Нушић, Бранислав 1966. *Сабрана дела, књ. XXII (Из полупрошлости – Београдске кафане)*. Београд, НИП „Јез“, стр. 109-154.
- Port, Mattijs van de 1999. „It Takes a Serb to Know a Serb’: Uncovering the roots of obstinate otherness in Serbia.“ *Critique od Anthropology* 19(1):7-30.
- Pušić, Ljubinko 2007. *Pisanje grada: urbana svakodnevica*. Novi Sad: Prometej.
- Ристић, Томислав В. 1995. *Камен изнад главе: епитафи с прокупачког гробља*. Прокупље: издање аутора.
- Stanojević, Milena 2009. *Institucija kafane i razvoj modernog društva* (diplomski rad, Odeljenje za sociologiju). Beograd: Filozofski fakultet.

² Класификацијом кафанских имена бави се и Видоје Голубовић у чланку „О настанку и називима механа и кафана старог Београда“, који штампамо у овом броју *Тема*.

- Стојановић, Дубравка 2009. *Калдрма и асфалт: урбанизација и европеизација Београда 1890-1914*. Београд: Удружење за друштвену историју.
- Stojiljković, Dejan 2007. *Leva strana druma*. Niš: Studentski kulturni centar.
- _____. 2009. *Konstantinovo raskršće, 2. izdanje*, Beograd: Laguna.
- Subotić, Ines 2007. *Stare zagrebačke kafane i krčme: s kraja 19. i početka 20. stoljeća*. Zagreb: AGM, IDZ Ivo Pilar
- Вујичић, Мића 2009. „Листа живота и смрти.“ *Политика – Култура, уметност, наука* LIV(40):2.
- Жунић, Драган 1994. *Свакидашњи укус*. Ниш: Просвета.
- Žurić, Vule 2009. *Narodnjakova smrt*. Beograd: Laguna.

Dragoljub B. Đorđević, Niš

TAVERNOLOGY: 99 MAGNIFICENT NAMES

Summary

The author gives, alongside a short introduction and reference to the position of Umberto Eco upon which it is not possible to create an all-inclusive survey of anything, a list of carefully selected 99 magnificent names of taverns in Serbia which prove, contrary to the elitist opinion, that the spirit of the people is indestructible.

Key words: tavernology, sociology of tavern, tavern names, spirit of the people, Serbia.